

Forretning, som den var inden 1914. Hvis der f. Eks. hurtigere kommer Prisdald paa de færdige Produkter end paa Raaprodukterne, altsaa Foderstoffer, kan det efter min Opfattelse være meget betænkeligt at gaa til Oprettelse af saadanne helt smaa Brug. Derfor vilde det sikkert være heldigt, om man fastsatte, at en Del af de Brug, der nu skal oprettes, skal have en Størrelse af 15 Tdr. Land Middeljord, og jeg maa ønske, at det bliver noget skarpere præciseret i Lovforslaget.

I Lovforslagets § 5 findes den samme Bestemmelse, som vi har i Lovforslaget om Jord i offentligt Eje, at Købesummen for Jorden ikke skal udbetales kontant — her kan der netop være Tale om en Nyorientering —, men at vedkommende Bruger skal betale en vis Rente af den Kapital, Jorden bliver vurderet til, og det er vi Tilhængere af. Men i § 6 foreslaas igen de periodiske Vurderinger. Nu skal jeg dog ikke her komme langt ind paa hele det Spørgsmaal, thi det er saa gennemdebatteret her paa Rigsdagen, at jeg kan nøjes med at henvise til mine tidligere Udtalelser. Vi er imidlertid villige til at række Haanden ud mod dem, som her har andre Anskuelse — det blev for Resten meget stærkt pointeret af mig, da jeg sidst var Ordfører for Venstre angaaende Lovforslaget om Jord i offentligt Eje. Vi mener i alt Fald, at der skal foretages en Regulering, vi har tænkt os to Omvurderinger indenfor den første 10-aarige Periode. En Vurdering er i det hele en vanskelig Ting. Vi ser ved Ejendoms-skyldvurderingen, hvor stor en Forskel der kan være mellem to Skyldkredse, der ligger ved Siden af hinanden, ja, endog mellem to Sogne, der ligger ved Siden af hinanden, derfor vil det være i sin Orden, at man foretager en Regulering gennem to Vurderinger indenfor den første 10-aarige Periode. Navnlig i saa abnorme Tider som dem, hvori vi nu lever, med saa høje Jordpriser, vil det være naturligt, at der finder en Regulering Sted. Paa den Maade vil vi efterhaanden faa nogen Erfaring med Hensyn til periodiske Vurderinger og kan da, naar 10 Aar er gaaet, træffe Bestemmelse om, hvorvidt man skal blive staaende ved den sidste Vurdering, eller om man muligvis i Fremtiden skal fortsætte med periodiske Vurderinger eller nøjes med en Omvurdering ved Ejerskifte. Der bliver altsaa 3 Systemer, man kan vælge imellem. Tilhængerne af de periodiske Vurderinger maa sikkert kunne gaa med dertil, det vil naturligvis styrke dem, hvis Erfaringen

viser, at det vil være heldigst at fortsætte med de periodiske Vurderinger.

Det er naturligvis ikke tilstrækkeligt, at man stiller Jord til Raadighed til Oprettelse af disse Brug; det er ogsaa nødvendigt, at der gives Laan til Bygninger, og det foreslaas da i § 8, at der til Opførelse af Bygninger kan tilstaaes Laan af Staten svarende til $\frac{7}{8}$ af Omkostningerne ved Bygningernes Opførelse, dog højst 4 550 Kr. Som Tiderne i det hele taget er, tror jeg, at det er nødvendigt at forhøje dette Beløb. Vi ved alle sammen, hvor uhyre lidt der vil kunne bygges for 5 000 Kr. Venstre ønsker, som sagt, at en hel Del af disse Brug kan blive større end de, der er blevet oprettet ifølge Husmandslovene. Vi mener derfor, at der vil være god Anledning til at forhøje Beløbet, saaledes at man kunde gaa til $\frac{9}{10}$ af Omkostningerne, dog højst 8 000 Kr. Der kunde altsaa bygges for ca. 9 000 Kr. og de $\frac{9}{10}$ deraf kunde da faas som Laan af Staten.

I Lovforslagets § 10 bestemmes det, at Besidderen skal bebo og drive Ejendommen. Det kan vi vist fra alle Sider fuldt ud tiltræde.

Lovforslaget om Len og Stamhuse er et særdeles betydningsfuldt Lovforslag. Med Mellemlum har dette store og ret indviklede Spørgsmaal været debatteret i Rigsdagen gennem mere end et halvt Aarhundrede. Om disse Godsers Historie skal jeg ikke sige ret meget. Lenskommissionen, der blev nedsat i 1909, har i 1913 afgivet en meget omfangsrig Betænkning, hvori man gør Rede for Godsernes Oprindelse og de til dem knyttede Privilegier. Grevernes og Friherrernes Privilegier gaar helt tilbage til 1671. Efter at vi havde faaet Enevælden i 1660, følte Kongemagten Savnet af en Adel, idet den gamle Adel stod i et stærkt Modsætningsforhold til Kongemagten. Det var derfor Kongemagten om at gøre at skaffe en ny Adel. Det skete ved, at ikke blot rige Slægter her i Landet, men ogsaa indkaldte Slægter, der sad inde med store Jordarealer, fik visse Privilegier. Det er en Misforstaaelse at tro, at det i ret mange Tilfælde var Statens Jord, som indgik i disse Len. I de allerfleste Tilfælde var det de paagældendes egen Jord, de gik ind paa at modtage som Len. Lenene blev, som sagt, oprettet for i disse Tider at kaste Glans over Kongemagten, og der blev knyttet meget store Privilegier til dem: Skattefrihed for Residens, Hovedgaarden, og ikke saa lidt Bøndergods, Fritagelse for at betale Tiende,